

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

IX. De Contritione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62355)

nisi interveniat revocatio; quemadmodum & alia quævis gratiosa concessiones, ut dispensationum, literarum ad Ordines, dimissio-
num illimitatarum ad Confessiones audiendas, aliaque consimiles, nisi ex postfacto ab eodem Prælo vel ejus successore revocentur. Ita Sotus in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 3. Suarez de pœnit. disput. 26. sect. 3. num. 7. Bonacina de pœnit. disput. 5. quæst. 7. punct. 3. & plerique alii contra Sylvestrum verb. Confessor 1. q. 7. qui videtur limitare ad concedentis vitam.

CAPUT IX,

De Contritione.

PŒNITENTIA est genus, cujus species sunt Sacramenta Pœnitentiæ, & virtus pœnitentiæ, quæ consistit in contritione peccatorum citra realem apud approbatum Sacerdotem confessionem. Cùm verò ad Sacramenti essentiam juxta Eugenii IV. Decretum Concilio Florentino adnexum, tria necessariò requirantur, materia scilicet, forma, & Minister intendens facere ac ministrare Sacramentum; Pœnitentia quatenus spectatur ut Sacramentum, tribus his constare debet, materia, & forma, & Ministri intentione. Materia alia remotior est, quæ sunt actualia pœnitentis peccata, ad differentiam originalis culpæ, quæ Baptismo diluitur: alia est materia proximior, quam docet Concilium Tridentinum sess. 14. cap. 3. consistere in his tribus pœnitentis actibus, contritione, confessione, & satisfactione: qui actus prout requiruntur in pœnitente ad integritatem Sacramenti, dicuntur partes Pœnitentiæ. Ex his contritio & confessio sunt partes essentielles, sine quibus simul junctis nullum existit Pœnitentiæ Sacramentum. At satisfactio pars est, non quidem essentialis, sed integrans: sicut digitus, vel auris non est pars essentialis nostri corporis, quod potest esse cum horum privatione; sed est pars integrans simul & substantialis, cùm sit de substantia corporis humani, pertineatque ad ejus integritatem. Ita Sacramentum Pœnitentiæ in sua constituitur essentia, quam complet absolutio-
nis forma, tamen non sit peracta satisfactio, aut etiam ex culpa, vel inadvertentia Confessarii nulla fuerit injuncta. Forma denique hujus Sacramenti, eique planè essentialis, est ipsa absolutio per approbatum Sacerdotem collata.

II. Contritio, ut definiunt Tridentini Patres d. sess. 14. cap. 4. est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero. Iidemque duplicem distinguunt contritionem, quæ in utraque sui

P p specie

specie sufficiat ad validitatem Sacramenti hujus. Est igitur alia perfecta, alia imperfecta contritio. Contritio perfecta ex divino amore nascitur, & charitate perficitur, hominemque Deo reconciliat priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur: sed ista perfectior contritionis species includit votum Sacramenti suscipiendi, si non actuale, saltem virtuale. Contritio imperfecta nuncupari solet attritio, quæ (ut aiunt Tridentini Patres) communiter concipitur vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ ac pœnarum ex parte Dei metu. Idemque hanc ad Sacramenti hujus gratiam percipiendam sufficere declarant, si voluntatem peccandi excludat, & veniæ spem habeat: esse quippe donum Dei & impulsus Spiritus Sancti, non adhuc quidem inhabitantis, sed tantum moventis, quo pœnitens adjutus viam sibi ad justitiam parat. Et quanvis sine Sacramento Pœnitentiæ se ad justificationem perducere nequeat, tamen ad Dei gratiam in Sacramento subsequente Pœnitentiæ impetrandam disponit peccatorem. Hæc Trident.

III. Quia tamen præfata illa attritio imperfecta procedit ex timore Dei, non quidem filiali, qui magis pertinet ad perfectam contritionem, sed ex servili; sciendum est timorem servilem eum esse, quo peccator ita pœnam imminens formidat, ut ejus vitandæ causâ detestetur peccatum. Oritur iste timor ex proprio nostri amore, quemadmodum & mercedis desiderium. Idem namque principium, quo impellitur homo ad prosecutionem proprii commodi, inclinat pariter ad fugam proprii incommodi, siue id principium impellens excitetur à gratia, ut in Sacramento requiritur, siue à sola natura. Sicut enim, ut docet S. Augustinus lib. 14. de civit. Dei, cap. 7. & 9. omnes affectus & passiones animorum ab amore prodeunt, & amor Dei efficit prosecutionem boni Deo grati, simulque averfionem & fugam mali Deo displicentis: amor similiter nostri spem inducit & appetitionem nostri commodi, necnon timorem & fugam ejus quod nobis noxium & incommodum est.

IV. Cùmque Sanctus Dei Spiritus summum jus habeat & potestatem in omnes hominis potentias & facultates, potest per suam prævenientem ac præparantem gratiam pro suo libito movere ac impellere nunc istam, nunc illam facultatem ad finem supernaturalem, adeo ut harum facultatum operationes, quæ secundum se merè naturales essent, fiant ex ipsius Dei motione & sine supernaturali à movente Spiritu Sancto intento supernaturales, atque ita eleventur ad ordinem divinæ gratiæ. Ita fit ut servilis timor, aut mercenarius amor, qui secundum se non possent ad justificationem disponere, prout ejusmodi timor, vel amor in solius naturæ viribus spectantur; ad illam tamen justificationem accedente Sacramento disponant, quatenus fuit ille timor proprii incommodi, aut amor proprii commodi per Spiritum Dei excitatus, propositis animò pœnis quas Deus peccatoribus infligit, aut bonis quibus idem justè & piè viventes remuneratur.

ratur. Iste porro timor quatenus à peccato deterret, semper bonus & salutaris est: ad eum quippe nos adhortatur Dominus Luc. 12. *Timete eum qui pe- test corpus & animam mittere in gehennam: ita dico vobis, hunc timete.* Prout verò timor iste impulsu Divini Spiritus excitatur, est ejus supernaturale do- num, & justificationis principium, excludens omnem peccandi voluntatem. Quæ sanè conditiones illi timori convenire nequeunt, quo homo ex formi- dine æterni supplicii ita declinat à malo, ut tamen malum lubens exequi- vellet, nisi metus ille obstaret; restat enim in ejus voluntate perversus af- fectus, quo separatur à Deo.

V. Obfister aliquis: Quicumque peccatum hoc sine devitat, ut pœnam æternam effugiat, averfatur magis æternam pœnam quàm peccatum ipsum; etenim ordinat majus bonum, quod est fuga peccati, ad minus bonum, quod est evasio supplicii. Hoc verò ulterius probatur, quia finis plus ama- tur quàm media ad finem; nam media idèd eliguntur propter finem conse- quendum. Ergo illa fervili metu causata peccati fuga est mala, quia inordi- nata, magisque amans evasionem pœnæ quàm peccati fugam. Respondetur minus quidem ibi existere bonum, nihil tamen mali, dum hæc duo absint, ne scilicet ad fugiendum malum pœnæ consentiatur in malum culpæ, & ne quis ita prave afficiatur, ut peccare velit, nisi pœna immineret. Quod verò quis præcisius moveatur in fugam pœnæ, quàm in fugam peccati, actus iste nihil habet inordinatum, quanvis sit minus ordinatus quàm si meliore motivo excitaretur, qualis est amor Dei, aut filialis timor. Cùm enim possint plura esse ad eundem finem motiva, nemo tenetur præstantius semper eligere, dummodo præstantius motivum non excludat actu ali- quo positivo: sed licitum est vel minimum motivum quod primùm animo occurrit apprehendere, ut se aliquis à peccato & tentationibus quibus im- pugnatur, expediat. Et facile contingere potest homini sanctissimo, ut ur- gentem tentationem recordatione gehennæ elidat, ut de seipsis testantur Sancti Gregorius Nazianzenus, Hieronymus, & alii; qui tamen de aliis perfectioribus motivis nihil actu cogitantes, simul temporis sic erant habi- tualiter ita dispositi, ut optione propositâ gehennam ignis æterni mortali cul- pæ prætulissent.

VI. Celebris inter Theologos quæstio agitur, utrum ad justifica- tionem in Sacramento consequendam sufficiat supernaturalis attritio, quam metus excitat pœnarum à justitia Dei infligendarum; aut alicujus turpitudinis consideratio, diversæ ab illa quæ spectatur in peccato quate- nus est offensa Dei; an verò præterea requiratur necessariò, non quidem perfecta contritio, quam Dei amor excitat (ut aliqui imperitè præsuppo- nunt, ex quorum errore sequeretur pœnitentiam non esse Sacramentum mortuorum, nec unquam producere justificationem, sed eam priùs acqui- sitam præsupponere;) sed hoc disputatur, an requiratur saltem aliquis initialis ac imperfectus Dei amor, aut dolor saltem imperfectus, ex oppo- sitione

sitione nascens ipsius peccati adversus Deum, quæ est præcipua peccati turpitudine. Qui hanc tradunt opinionem illam sic tuentur.

VII. Primò, quia reliqua omnia motiva, cum versentur omninò circa proprium sui ipsius amorem, nec ullum actualem ad Deum respectum habeant, nullam videntur habere proportionem seu habitudinem ad veniam ab ipso Deo impetrandam. Esto enim cogitetur Deus tanquam castigatus; Deus tamen non attenditur ut finis, ob quem aliquis peccatum averteratur; sed ipsa, quam Deus infligit, pœna attenditur ut motivum ac finis peccatum fugiendi: ipsique damnati simul & pœnam quam sentiunt, & causam efficiëntem ejus quod patiuntur supplicii, Deum attendunt; nec tamen Deum ibi attendentes ullum dici possunt elicere religionis actum, hoc ipso quia Deum non amant.

VIII. Secundò producant S. Augustini testimonia dicentis serm. 7. de temp. Pœnitentiam certam non facit nisi odium peccati, & amor Dei. Idemque lib. de pœnitent. cap. 17. Oportet ut pœnitentia ad hoc fructificet, ut moribus vitam impetret. Scriptum est enim, sine charitate neminem salvum esse. Non itaque in solo timore vivit homo. Quem verò serìo pœnitet, oportet non solum timere Deum judicem, sed & justum diligere: non timeatur pro pœna, sed ametur pro gloria. Debet enim dolere de crimine & de omni ejus prædicta varietate. Credo quidem illi qui dixit, Quacumque hora peccator ingemuerit, & conversus fuerit, vitâ vivet. Dixit conversum, non tantum versum, vitâ vivere. Versum quidem puto qui dolet de crimine, conversum qui jam vult dimittere peccatum; & convertitur varietate. Vertitur à peccato qui jam vult dimittere peccatum; & convertitur qui jam totus & omninò vertitur: qui jam non tantum pœnas timet, sed ad bonum Domini contendere festinat. Quæ conversio si contigerit alicui etiam in fine, desperandum non est de ejus remissione. Hæc Augustinus. relatus quoque in can. Nullus expectet, de pœnitent. dist. 7.

IX. Tertio proferunt ipsam Concilii Tridentini autoritatem: cum enim compertum sit, non minorem requiri animi pœnitentiam ad gratiam Pœnitentiæ Sacramenti, quam ad gratiam Baptismi in ætate adultæ suscipiendam; si ad istam prærequiritur aliquis Dei amor in adulto baptizando, non minùs prærequiri debet in pœnitente absolvendo. Prærequiri porrò ad Baptismum, declarare videtur Concilium sess. 6. cap. 6. ita dicens: Disponuntur ad ipsam justitiam, dum peccatores se esse intelligentes, à divina justitiæ timore, quo utiliter concutiuntur, ad considerandam Dei misericordiam se convertendo, in spem eriguntur fidentes Deum sibi propter Christum propitiū fore, illumque tanquam omnium justitiæ fontem DILIGERE INCIPIUNT, AC PROPTEREA moventur adversus peccata per odium aliquod & detestationem, hoc est per eam pœnitentiam, QUAM ANTE BAPTISMUM AGI OPORTET. Denique dum proponunt suscipere Baptismum, inchoare novam vitam, & servare divina mandata.

X. Hæc etiam ratione probant illius sententiæ assertores: quia sicut

per mortalem culpam peccator indebitè avertitur à Creatore, & ejus sancto amore propter inordinatum creaturæ amorem, oportet similiter ut idem homo per ordinatum Creatoris amorem, saltem initiativè & incompletè revertetur à suo peccato.

XI. Nec ideo minùs censentur, tam Baptismus quàm Pœnitentia in numero Sacramentorum pro mortuis animabus præcipuè institutorum. Non enim hic necessariam ducunt contritionem illam perfectam, quam excitat ille super omnia perfectus amor Dei, cujus ea sit efficacia, ut hominem Deo ante Sacramentum reconciliet, constituatque in vitæ supernaturalis statu, ut docet Concilium sess. 14. cap. 4. Sed eam dicunt attritionem, quæ ut aiunt ibidem Tridentini Patres, ex turpitudinis peccati consideratione concipitur. Maxima namque peccati turpitudine inde dimittitur, quod sit offensâ Dei. Illa porro Dei dilectio, quæ attritionis metas non transiit, non est talis ut actu perfecto diligatur Deus super omnia, sed in remissione gradu consistit, sine tamen ulla actuali alicujus creaturæ prælatione supra Deum, quæ quidem esset criminosa. Istam attritionis speciem hæc verbis exponit Valentia tom. 4. disp. 7. q. 8. punct. 2. ubi disputat contra Sotum. *Quid contritio (inquit) versetur circa peccatum ut est offensâ Dei, id non ita proprium est contritioni, quin conveniat etiam alicui attritioni, nempe illi quæ oritur ex dilectione Dei, tametsi non super omnia.* Idemque paulò post: *Si igitur ex parte objecti, & ex parte causæ volumus discrimen inter contritionem & attritionem assignare, rectius dicemus ex parte quidem objecti ea re differre, quod contritio est semper de peccato ut est summè malum, atque adeò super omnia detestabile, quatenus videlicet est offensâ Dei qui super omnia diligitur: Attritio non item, etiamsi non tantum virtualiter, sed etiam actu esset de peccato, ut est offensâ Dei unicuique dilecti.* Præterea Viguierius de Sacram. Pœnit. versu 10. inter species diversas attritionis recenset eam, quæ causatur non ex metu pœnæ, sed propter Deum non summè dilectum. Toletus quoque lib. 3. cap. 4. duas agnoscit species attritionis: unam ex parte causæ, quam dicit esse dolorem aliunde procedentem quàm ex motivo offensæ Dei: secundam ex parte modi, quæ detestatur peccatum ut est offensâ Dei, sed non illud detestatur supra omne detestabile. Insuper Navarra cap. 1. num. 36. admittit, valere ad Sacramenti gratiam consequendam, illam pœnitentis attritionem, quam movet amor Dei, non tamen tanquam supra omnia amabilis, neque peccatum detestans ut supra universa mala detestabile: additque ad pœnitentiæ Sacramentum requiri amorem Dei, qui dolorem excitet de peccatis. *Suorum* quidem hanc affirmativam opinionem non modò probabilem, sed majorem perfectionem inducere dicit, sed esse tutiorem & omnino certam monet, quanvis ipse negativam dicat probabiliorem, eamque propugnet, cum tamen neget esse certam, & fieri posse ut apud Deum vera non sit, qui Sacramentorum virtutem determinavit ab humanis opinionibus independentem.

Quocirca admonet, non esse huic negativæ confidendum, ne periculo exponatur animæ salus, præsertim cum quis versatur in vitæ discrimine. Eadem quoque admonet Gamachus tract. de Pœnitentia. Ego verò adductus rationibus superius recensitis, & autoritate decreti Tridentini circa initium divinæ dilectionis, quod expressis verbis supponit in eo qui Baptismi gratiam suscepturus est, & perspicuis etiam testimoniis Divi Augustini, hanc in sententiam propensius feror, quæ ad attritionem Sacramento Pœnitentiæ præviâ judicat necessarium non quidem perfectum amorem Dei, qui possit extra Sacramentum justificare, sed actum tamen divini amoris imperfectum, qui cum per se non possit peccatorem Deo reconciliare, elevetur tamen accedente Sacramento ad habitum sanctificantis charitatis. Quin etiam adversantem opinionem oppugnat ipsius quod prætenditur munimen, ex Tridentinæ sessionis 14. cap. 4. quo decernitur necessaria voluntas non peccandi de cætero. Enimverò attritio peccandi voluntatem excludens includit necessariò pium aliquem erga Deum affectum, quatenus peccatum nihil est aliud quàm injuria in Deum facta. At verò istiusmodi attritio ex sola pœnæ formidine concepta non detestatur factam in Deum injuriam, sed solam pœnam quæ à vindice Deo proficitur: atque ita non excludit peccatum secundum propriam & formalem ejusdem contra Deum malitiam, sine qua utique non subsistit, sed in qua consistit formaliter peccatum, cum istud solummodò exhorreat propter pœnam & vindictam quam solo proprii amoris motivo expavescit. Quæ quidem pœna bona & justa est, atque peccato prorsus extrinseca; peccatum verò ex adverso totum malum & injustum est. Ista ergo attritio non excludit peccati voluntatem prout peccatum est, sed solum refugit commertum justumque supplicium. Nihil tamen repugnat hanc quoque excitari à Spiritu sancto, qui nostram etiam philantiam ad meliorem finem dirigit.

XII. Ipsa verò contritio est dolor de peccato super omnia cætera mala propter Deum summè dilectum, cum proposito non peccandi de cætero. Quemadmodum enim Deus est summum bonum, increatum, infinitum & perfectissimum, creatis quibuscumque bonis longè præferendum; ita peccatum, quoniam est offensâ Dei, summum existit malum, cæteris quibuscumque malis longè detestabilius. Hæc contritio describitur Deuter. 4. vers. 29. *Cum quaesieris Dominum Deum tuum, invenies eum: si tamen toto corde quaesieris, & tota contritione anime tue.* Et Joël. 2. vers. 12. *Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejuniis & fletu & planctu, & scindite corda vestra.* Et Luc. 10. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, & ex tota anima tua, & ex omnibus viribus tuis.* Quibus Divinis Oraculis addiscimus Deum ex toto corde & super omnia diligendum; peccatum verò ex toto corde & super omnia fugiendum & abhorrendum, utpote Deo oppositum & injuriosum.

XIII. Non

XIII. Non tamen necesse est, quinimò impossibile est, amorem Dei aut peccati odium pertingere ad summum gradum intensivè ac physicè, sed tantum moraliter atque appetitivè, hoc est, ut præligat homo Deo obtemperare, quàm cæteris quibuscumque bonis perfrui; & alia potiùs quæcunque mala subire, quàm in peccatum consentire. Itaque facile contingit, ut homo citra ullam Dei offensam ferventiùs & intensiùs diligat proprios liberos aut conjugem, quàm Deum ipsum; & tamen legi satisfaciat divini supra omnia amoris, Deum appetitivè, seu æstimativè plusquam liberos aut conjugem diligendo, ut si detur optio, orbari malit propriis liberis & conjugem diligendo, quàm Dei dilectione & gratiâ. Sapienter tamen admonent Theologi, particulares hujusmodi comparationes non esse omnibus promiscuè proponendas vel consulendas; cum possint esse multis occasio tentationis & scandali; sed solum in genere. Distinctionem istam amoris Dei ferventioris ac sensibilibioris, ad quem non obligamur; & amoris præ reliquis omnibus secundum æstimationem seu appetitionem, atque in eligendo præferentiam, ad quam omnes obligamur; & respectivè majoris odii, sive intensioris ac sensibilibioris, sive secundum præferentiam æstimativam, tradit S. Thomas in 4. Sent. dist. 15. quæst. 2. art. 3. quæstiuncula 3. itemque quodlibeto 1. quæst. 5. art. 9. item 1. 2. quæst. 109. art. 3. quàm distinctionem Theologi omnes complectuntur.

XIV. Quanvis perfecta contritio, valens statim sine Sacramenti susceptione justificare, detestetur peccatum propter Deum super omnia dilectum, non tamen semper nascitur ex charitate. Non enim possibile est causam ex suo effectu nasci; & illud quod prius est, proficisci non potest ex eo quod est posterius. Perspicuum enim est, contritionem à peccatore elicitam producere in ejus anima charitatem, quâ prius carebat. Statuendum est igitur, contritionem quidem ab homine justo elicitam nasci ex præcedente charitate, accedentibus novis actualis gratiæ auxiliis; at verò elicitam à peccatore contritionem nasci ex motione Spiritus Sancti per gratiam ejus prævenientem, quæ vicem supplet charitatis, & est secundum naturæ ordinem anterior charitate quam producit: sunt tamen, ac fiunt ista simul eodem instanti temporis. Sanctus quidem Thomas 1. 2. q. 113. ad 1. requirit charitatem ad justificationem peccatoris, juxta illud Luc. 7. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum*: & quia non oritur dolor nisi ex aliquo amore; nec potest displicere malum, nisi placeat oppositum bonum. Sed ibi S. Thomas intelligi ac exponi debet de charitate actuali, non de habituali præcedente.